

Geschiedenis en vmbo

TINEKE EN KEES BOGAERTS

WPS op het Teylingen College

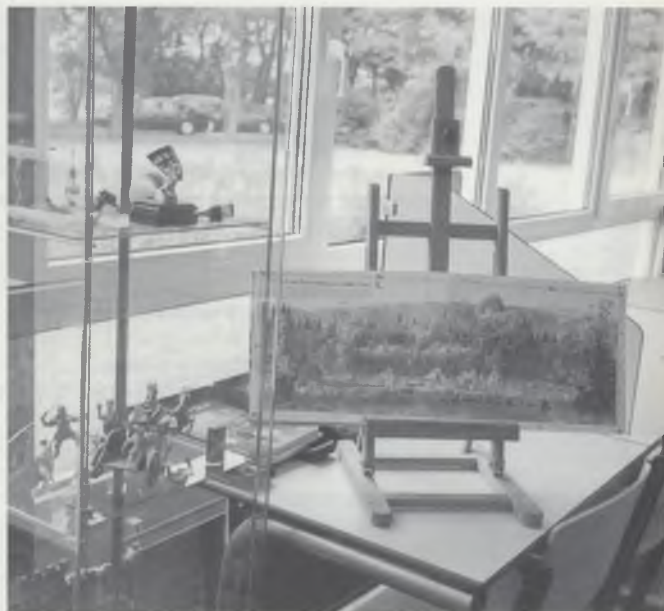
De locatie VMBO KTS van het Teylingen College is gevestigd in Voorhout, ten noordwesten van Leiden. Het is een vmbo-school voor techniek (bouw, metaal, elektro), consumptief en theoretische leerweg. Docente geschiedenis Marian de Jong nodigde ons uit om te komen kijken hoe op haar school geschiedenis wordt gegeven.

Wanneer de Z op het bord staat gelden de volgende werkregels:

Zs = je werkt in stilte
Zf = je mag fluisteren

1. Geen vinger opsteken
2. De leerkracht komt langs
3. Je bent altijd aan het werk
4. Je weet wat je moet doen als je niet verder kunt
5. Je blijft op je plaats

Zw = je mag van je plaats om materiaal te pakken

Links: de computerhoek, rechts de werkplek bij de boekenhoek.

In de laatste vakantieweek van de regio waar het Teylingen College onder valt, zijn we bij Marian de Jong en haar collega Martijn Zaal op bezoek geweest. Er waren op school nog geen leerlingen te bekennen, wel werd er al druk vergaderd en legde men hier en daar de laatste hand aan de inrichting van de lokalen. Marian en Martijn waren al bijna klaar voor de start. Het vaklokaal was in orde, de laatste kopieën waren gemaakt.

We waren heel benieuwd naar wat we te zien zouden krijgen. Marian had, reagerend op een oproep in *Kleio* 4, gemaïld dat in de geschiedenisuren de laatste twee jaar gewerkt wordt met een WPS-model, dat door haarzelf volledig is uitgewerkt voor geschiedenis; een werkplekkenstructuur waarin leerlingen zelfstandig via werkopdrachten in eigen tempo door de stof gaan. Ze maken so's en proefwerken wanneer ze daaraan toe zijn en hebben geen huiswerk meer. In de verschillende werkplekken zijn ze telkens op een andere manier bezig. Het systeem bevat de leerlingen en hun twee docenten goed, de leerlingen vinden geschiedenis een leuk vak, de docenten zijn echte coaches geworden.

De leraren en de school

Marian: Ik heb geschiedenis gedaan aan de Educatieve Faculteit in Amsterdam. Ik geef nu vijf jaar les op deze school en vanaf het begin had ik me voorgenomen om niet als

een traditionele docent voor de klas te gaan staan. Ik heb een aantal jaren buurthuiswerk gedaan en was gewend om op een heel andere manier met mensen om te gaan. Hier kan dat.

Onze school bestaat al lang. Het is altijd een LTS geweest. De leerlingen komen uit de regio. We hebben er nu ongeveer zevenhonderd, waarvan 10% meisjes. Het is een beetje een jongensschool; er zijn ook weinig vrouwelijke docenten.

Bij de technische vakken waren al werkplekken ingericht. Voor consumptief is er een winkel annex snackbar, de bouw en de metaal hebben eigen bedrijfjes. Leerlingen zijn gewend om niet echt klassikaal te werken en er bestaan schoolregels, die iedereen daarbij in de gaten moet houden. LTV, regels voor Lereren in Veiligheid, en zw, regels voor zelfstandig werken. Waarom zouden wij, de AVO-vakken, ook niet zoiets kunnen proberen?

Daarbij komt dat wij behoorlijk wat LWOO-leerlingen hebben die individuele aandacht goed kunnen gebruiken. Er zijn leerlingen die met een aantekening dyslectie van de basisschool komen, waar je rekening mee moet houden, en dan zijn er ook nog genoeg, die misschien officieel niet dyslectisch zijn, maar weinig opsteken van alleen maar lezen.

Martijn: Ik werk hier nu een jaar; heb ook de EFA gedaan. Ik heb stage gelopen op scholen waar gewoon tra-

ditioneel geschiedenis gegeven werd. Ook mijn eigen onderwijs vroeger was zo. Ik heb hier ruim een jaar geleden gesolliciteerd. Die andere manier van lesgeven die Marian ontwikkeld had, trok mij aan. Ik moest het nog wel leren. Het is dus dit afgelopen jaar hard werken geweest. Maar het was de moeite waard. De kinderen werken echt, zijn niet bezig hun tijd uit te zitten. Je krijgt een leuk contact met ze en ze beleven de geschiedenis meer dan bij frontale lessen. Ze hebben minder het gevoel dat ze moeten. En natuurlijk kun je best nog wel een goed verhaal vertellen. Het een sluit het ander niet uit.

WPS

Het vaklokaal voor geschiedenis is niet overdreven groot, maar je kunt er van alles doen. In het midden tafels voor groepen van vier - eigenlijk wat aan de kleine kant, aldus de docenten, de leerlingen moeten er soms veel papier op uitleggen. Langs de kant en in de hoeken werkplekken voor een paar leerlingen. Er is een bibliotheekhoek, een mediatheek met koptelefoon, een computerhoek en een stilte hoek, waar SO's en proefwerken gemaakt worden.

Marian: 'De leerlingen regelen zelf wie wanneer in welke hoek kan. Dat hebben ze al vlug in het schooljaar in de gaten. Ik werk daar ook naartoe. In het begin regel ik alles, maar zo

Onderwerp: jagers en boeren.

Werkplek:

Opdracht	Tijd
Maak bladzijde 4 en 5 van je werkboek.	20 min.
Maak werkblad 1.1 in je schift (groen)	20 min.

Naam :

Groep:

Opdracht	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11
Hoofdstuk 1 Jagers en Boeren											
datum											

Fragment van opdrachtenbladen of tekenkaart.

vlug mogelijk moeten ze het zelf doen. Alleen voor de computerhoek stel ik iemand vast aan, die de afspraken maakt, de tijd indeelt en kan helpen bij het computeren. Van tijd tot tijd komt er een andere computerdeskundige. Veel leerlingen vinden dit een erg leuke baan.'

Hoe verloopt een les bij jullie?

Marian: 'Om te beginnen hebben we blokuren, honderd minuten. De groepen zijn niet erg groot – 20 tot 25 leerlingen; meer komt overigens ook voor, maar dan wordt het hier wel erg vol.

De les begin ik meestal met een centrale uitleg van zo'n vijftien minuten. Je kunt dan ook ingaan op een of andere actualiteit die met geschiedenis te maken heeft of iets dat de leerlingen op dat moment bezig houdt. Daarna gaan ze aan het werk. We hebben gewoon een bestaande methode met alle leer- en werkboeken die daarbij horen. Ik heb de stof en de daarbij passende vragen en opdrachten verdeeld in moontjes van zo'n 40 minuten. Die staan op gele vellen papier die ze uit een wandkastje moeten halen. Een hoofdstuk van het boek bestaat dus uit een aantal taken. Aan ieder geel vel met stukjes leerboek en de daarbij horen-

de vragen is een extra taak gebonden, een werk-opdracht, op een groen vel. Die moet telkens ook gemaakt worden.

Als een taak af is laten ze het werk aan mij zien, ik kijk alles na en teken het af.

Op die taken staat in welke werkplek ze gemaakt moeten worden – dat kan zijn gewoon aan de tafeltjes, maar ook in de bibliotheek, de computerhoek etcetera.

Als docent loop je zelf rond om te kijken hoe het werk verloopt en hier en daar vragen te beantwoorden of iets uit te leggen. Meestal loop ik een vaste route. Leerlingen hoeven dan niet te vragen of ik kom, maar kunnen een beetje uitrekenen wanneer ik aan ze toe ben. Ik sprint niet van de een naar de ander.

Zeker in het eerste en tweede jaar wordt alles door ons nagekeken. Controle is heel belangrijk. Ze moeten bijvoorbeeld leren om niet de antwoorden uit het boekje over te schrijven. Je ontwikkelt geleidelijk aan een hele waslijst waarop je moet letten.

Taken die af zijn worden door ons direct afgetekend op een kaart. Ik kan dus voortdurend zien hoever een leerling is. Want dat gaat al snel uit-

eenlopen. Je hebt de vlugge leerlingen, die een extra vel erbij pakken en aan het einde van het hoofdstuk nog opdrachten nodig hebben en de langzame, die soms in de pauze wat bij komen werken – ze vinden geschiedenis leuk om te doen over het algemeen – of die je wat kwijtscheldt.

Over een hoofdstuk doen we vijf tot zes weken. Dan is iedereen wel door het meeste heen en zijn de proefwerken gemaakt. Daarna beginnen we allemaal tegelijk aan het volgende hoofdstuk.

Hoe zit het met groepswork?

Marian: 'In klas 1 en 2 zijn de groepjes niet groter dan twee. De kinderen moeten leren om met elkaar samen te werken. Pas in de derde zijn er groepen van drie of vier. Dan hebben ze hopelijk geleerd dat ook in een groep van iedereen actie wordt gevraagd, dan kunnen ze het werk beter verdelen en ook beter naar elkaar luisteren. Dat zijn dus alleen TL-leerlingen waaraan je toch al meer kwijt kan.'

De geschiedenisstof

Hoeveel lesuren hebben jullie en wat komt er aan de orde in de loop van het jaar?

'We hebben twee uur in het eerste jaar van de onderbouw en een uur in de tweede. TL-leerlingen hebben ook nog een uur in de derde. Daarna houdt het geschiedenisonderwijs echt op. Het vak kan niet gekozen worden als examenvak.

In het eerste jaar staan de prehistorie op het programma, de Oudheid, Romeinen in Nederland (met aandacht voor Katwijk, dat is hier vlakbij), de Middeleeuwen en Slor Teylingen uiteraard, en de Opstand. In het tweede jaar de Eerste en de Tweede Wereldoorlog en na WO II de supermachten.

In het derde jaar in ieder geval staatsinrichting – vorig jaar hadden we een heel leuk project over de Tweede Kamer, opgezet door een stagiaire. Ze had er gewerkt en kon aan heel veel materiaal komen. Verder de Koude oorlog en Nederland na 1945, met provo's en hippies.

We hebben een soort rode draad voor ogen. In de brugklas leggen we veel nadruk op creatieve zaken, als een soort verlenging van de basisschool. In de tweede willen we de leerlingen doordringen van de slechtheid van oorlog.

We gaan dit jaar in september voor het eerst naar Ieper. Het programma daar hebben we nu zo ongeveer rond. Ook daar gaat het op onze manier, maar samen met andere vakken. Koken zit erbij en budgetteren, aardrijkskunde, biologie, Engels – oorlogsgedichten –, geschiedenis met als centraal thema de zinloosheid van oorlog en de leugen, en verder is er ook sport. Het is een heel intensief programma.

Hoe gaat het met de beoordeling van leerlingen?

Martijn: Per hoofdstuk hebben we vijf punten: voor een SO na twee paragrafen, voor de doe-opdracht, een proefwerkpunt, een punt voor het schrift en een voor het werkboek. Verder heb je door het werken in de klas een bepaald beeld van een leerling gekregen. Daar houd je ook rekening mee. Iemand die goed zijn best doet en actief is, krijgt echt geen onvoldoende omdat hij te weinig van alles snapt. Je probeert met gericht extra werk in vrije uurtjes de zaak

wat bij te trekken en moeilijker opdrachten laat je overslaan. Aan het eind van het jaar hebben wij veel informatie over de individuele leerlingen en dat is ook voor de school handig. Maar echt objectief zijn onze punten dus niet.

Wat zou je denken van examenklassen?

Marian: 'Examenklassen hebben we dus niet. We hebben ook niet die terreur van het moeten van alle onderwerpen. Hoewel dat er natuurlijk nu niet zo erg veel zijn.

Maar met één lesuur kom je er toch niet uit en ik zou onze werkwijze ook graag in klas drie en vier willen volhouden. Ik weet niet of dat gaat.'

Het voorwerk

Als je al die gele en groene vellen ziet liggen, is wel duidelijk dat er heel veel voorwerk vastzit aan deze didactiek. Hebben jullie daar tijd voor?

Martijn: Ik ben het materiaal van Marian gaan gebruiken. Voor mij zat het arbeidsintensieve in de les: dat je alles tegelijk in de gaten moet hebben en goed moet laten lopen. De laatste tijd werk ik aan de excursie.

Marian: Het is natuurlijk wel veel werk om alles op deze manier voor te koken. Maar het gaat voornamelijk om drie uur, in klas 1 en 2.

Extra uren krijg je daar niet voor. Wel een heleboel goodwill op school en dat is best handig.

Verder ging ik uit van een methode en alles wat ze daarbij bieden. En al een hele tijd verzamel ik creatieve opdrachten en de boekjes daarvoor, leuke cd's en video's. Bij een hoofdstuk kijk ik wat ik al in de kast heb staan. Als je eenmaal klaar bent, rolt de les vanzelf. Daar win je weer tijd mee.

Overigens krijg ik het dit jaar wel weer extra druk met de nieuwe methode die bewerkt moet worden op onze manier. Ik heb al een stel hoofdstukken gedaan, maar niet alles.

Didactiek

Marian: 'Ik houd van een pragmatische aanpak. Je moet werken met de kinderen die je hebt. Die moeten een vak leuk vinden en er

wat voor willen doen. Het is mogelijk dat zoiets meer tijd kost dan een docerende les, maar dat moet dan maar. Het lijkt me heel waarschijnlijk dat ze van mijn methode meer onthouden van het stuk verleden dat ze bekeken hebben.

Daar komt bij: het gaat mij niet puur om geschiedenis alleen. Of om alle geschiedenis. Ik vind het veel belangrijker om algemene zaken als 'bestuur' en 'oorlog' bijvoorbeeld te benaderen – en dan wat mij betreft vanuit een geïntegreerde aanpak, met aardrijkskunde, economie, ckv en biologie erbij.

Dat gaat nu nog niet, alleen al omdat er geen lesmateriaal voor is. Ik kan niet alles maken, ik pas wat er is aan mijn werkwijze aan. Je zou met docenten van je school bij elkaar moeten gaan zitten en zelf iets fabriceren. Maar of dat dan zo goed wordt?

Jij bent lid van de VGN. De afgelopen jaren heeft Kleio vol gestaan met de theorie van het geschiedenisonderwijs - het rapport van de commissie-De Rooy bijvoorbeeld. Herken je daarin iets van je eigen aanpak?

Marian: 'Niet in de bewoordingen waarmee de zaken geformuleerd zijn. Maar als ik ga turven kom ik een behoorlijk eind met de vaardigheden. Met de historische doelen ook wel, maar daar vallen behoorlijke gaten. We hebben immers ook maar drie uur voor de basisvorming.

Ten slotte

Raad je deze lesmethode aan iedereen aan?

'Ja en nee. Je moet er wel achter staan. Het kost tijd om alles mooi voor te koken. In de klas moet je niet schrikken van drukte en interactie. Je moet ook echt zelf actief zijn in de lessen. Je moet alles zien, snel knopen kunnen doorhakken als dat nodig is. En het systeem staat en valt bij controle. Er is heel veel na te kijken. Maar op den duur leer je dat snel te doen tijdens de les. Je weet dan waar je op moet letten. Je krijgt er ook veel voor terug. Ik kan iedereen aanraden het eens te proberen. Op je gemak, met één thema.

Voor proefwerk en SO is er de stiltehoek.